

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Io. Francisci Leonis Eporediensis I. V. D. Episcopi Thelesini Thesaurus Fori Ecclesiastici

Leoni, Giovanni Francesco

Coloniae Agrippinae, 1682

De Censibus. Cap. xv.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10316

legatum relinquatur ecclesie seculari, in qua testator omissa ecclesia parochiali sibi elegit sepulturam, quoniam debetur ex eo quarta Episcopo, cui ecclesia subdita est, & alia quarta ecclesie parochiali, Abb. in dict. cap. officij, num. 5. in fin. & in cap. certificari, ubi, quod tali casu prius est deducenda quarta parochialis Ecclesie, numer. 11. de sepult. & Covar. post alios, quos citat in eo. cap. officij, numer. 8.

Decimarum † Quarta etiam Episcopis à clericis debetur, d. c. conquerente, de offic. 35 ordin cap. de quarta, ubi gl. in vers. se posse, Hostien & Ioann. Andr. de prescr. Rebuff. in d. tract. de deci. qu. 3. num. 14. & Monet. quest. 7. num. 14. eod. cit. dummodo non sit prescripta, quia de quarta decimæ, & oblationis defunctorum clericus ab impetitione Episcopi quadragenaria temporis prescriptione se tueri potest. d. c. de quarta & c. illud, de prescript. Abb. qui hanc dicit communem opinionem in dict. conf. 31. circa fin. par. 1. & in conf. 26. numer. 5. par. 2.

Et pari modo regulares prescribunt quartam funeralium, & legatorum contra parochos † spatio quadraginta annorum, quia Ecclesia se potest aduersus ecclesiam quadragenaria temporis prescriptione tueri, c. illud, & gloss. in c. de quarta, in verbo quadragenaria, extra de prescript. in rebus autem ecclesiasticis prescriptio est quadragenaria, c. dilecto, c. ult. de consue. & c. Romana, de elect. c. cum ecclesia de caus. poss. & proprie. c. de quarta, & c. ad aures, de prescr. etiam sine titulo, quo ad prescriptionem libertatis † non solvendi quartam decimarum, nec oblationum, aut legatorum: Sed si una ecclesia fundat suam intentionem in prescriptione quadragenaria percipiendi decimas in aliqua parochia, cum talis perceptio sit contra jus, titulus est necessarius, ad tantum temporis spatium, cuius initij memoria in contrarium non existat, c. 1. de prescr. in 6. c. ad decimas. derestit. spol. eo. lib. gloss. in c. ad aures, in verbo quadragenaria, extra de prescr. & Abb. in d. conf. 26. num. 4. par. 2.

DE CENSIBVS.

Cap. XV.

S Y M M A R I V M.

- 1 Census antiquus, quomodo creabatur.
- 2 Census antiquus à censu ad prescriptam formam constitutionis Pij V. differt.
- 3 Census antiquus constituebatur cum translatione utilis & directi domini.
- 4 Dominium utile, & directum in censu novo non transfertur.
- 5 Census ad prescriptam formam constitutionis Pij V. super re immobili, & certis finibus designata constitui debet.
- 6 Confiniū expressio sit ad rei demonstrationē.

AAA 2

Recd.

7. Redditus annuus perpetuus pro re immobili habetur.
8. Obligari solum potest in census reservationes illa, quae censui supponitur, & fidei iussores, eorumque bona.
9. Censui super re alienari prohibita, imponi non potest.
10. Censui debitor liberatur pereunte re tota, super qua census constituitur, & pereunte parte pro parte liberatur.
11. Pactum, quod si res emphyteutica in totum pereat, nihilominus emphyteuta ad pensionem teneatur, an valeat.
12. Censui constituendus iusto pretio emi debet.
13. Regionum mos varietatem inducit.
14. Censui ad septem pro centenariis legitime emi possunt.
15. Pretium iustum rerum in puncto indivisibili non consistit.
16. Pretium cuiuscunque rei est triplex, super premium, infimum, & medium.
17. Pretium annui census in totum in pecunia numerata solvi debet.
18. Pecunia debita, quando in impositione census possit haberi pro numerata.
19. Censui ad certum tempus constitui non potest.
20. Censui venditor invitus ad redimendum cogi non potest.
21. Censui venditor, quando ad redimendum cogi possit.
22. Censuali re pereunte, perit & census.
23. Rem perire, & insrugiferam fieri, paria sunt.
24. Censui emptus per 300. super re valoris 500. quae solum reddit fructus debitos pro dictis 300. est legitimus.
25. Consuetudo Provinciae, in iusta census estimatione est servanda.
26. Censui venditus, an pro parte redimi possit.
27. Creditor, non tenetur invitus partem sui creditori recipere.
28. Censui ex conventionione partium pro parte redimi potest.
29. Exceptione casus fortuiti, an renunciari possit.
30. Emphyteutica bona alienans irrequisito domino, cadit à jure suo.
31. Censuali contractus, ab emphyteutico in pluribus differt.
32. Censui perpetuum annuum non solvens, non cadit à jure suo, secus autem emphyteuta.
33. Censui emptor, in alienatione praedii censuali omnibus aliis est praesertendus.
34. Litigiosi malis artibus utuntur.
35. Pauper primò seipsum, & familiam sustentare tenetur.
36. Potentes sunt difficilius conventionis.
37. Poena conventionalis ob non solutionem, an debeatur.
38. Interesse lucris cessantis, quando debeatur.
39. Pacta nuda de jure canonico sunt servanda.
40. Obligatio de subeundis oneribus, quae aliis ex natura contractus minimè debentur, non tenet.
41. Onus rei impositum, rem sequitur, quocunque vadat.
42. Onera subire non tenetur emptor census ad formam constitutionis Pii V.
43. Ecclesia acquirens rem feudalem obligatur ad onera vassalli.
44. Censui, & pensio, in temporalitate consistunt.
45. Pensionarius regulariter ad decimas, & alia onera concurrere tenetur.

- 46 *Papa, est summus bonorum Ecclesia administrator.*
- 47 *Census ad formam constitutionis Pii V. est jus accipiendi de fructibus fundi pensionem.*
- 48 *Onera servitutis, & hypotheca super suo fundo, quilibet apponere potest.*
- 49 *Census emptor, an prorata ad onerum solutionem teneatur.*
- 50 *Onus reale à percipiente fructus, quando solvi debeat.*
- 51 *Consuetudo constitutionem interpretatur.*
- 52 *Consuetudo in onerum solutione habet vim legis.*
- 53 *Pacta contra substantiam contractus sunt nulla.*
- 54 *Possessiones pradiorum tenentur ad onerum solutionem.
Res sequitur possidentem, & onera rem sequuntur, ibidem.*
- 55 *Emptor census plura patitur incommoda considerabilia.*
- 56 *Pactum de retrovendendo, rem minoris valoris usque ad quartam partem pretii, & ultra efficit.*
- 57 *Gravatus in uno, in alia debet relevari.*
- 58 *Rei substantia maxima estimationis.*
- 59 *Census, fructum rei, super qua imponitur, excedere non debet.*
- 60 *Census novus, quando imponi non possit.*
- 61 *Censuum contractus, quando seneraticis judicentur.*
- 62 *Vsura tam jure naturali, quam divino, est prohibita.*
- 63 *Vsura crimen in quibus committitur.*
- 64 *Vsura crimen est difficilis probationis.*
- 65 *Vsurarius contractus, ut probetur, que requirantur.*
- 66 *Contractus usurarius probatur, & modicitate pretii & pacto de retrovendendo.*
- 67 *Vsurarius, quis probatur tribus concurrentibus.*
- 68 *Vsurarius, quomodo quis probari possit.*
- 69 *Malus in eodem genere mali, qui semel fuit malus, semper presumitur.*
- 70 *Vsurarum crimen de consuetudine est misti fori, sed communi opinione, est merè ecclesiasticum.*

E A D E M ferè est ratio censuum cum iis, quæ proximè brevi, qua visum fuit, via declaravimus, eorumque naturam nullo penè discrimine repræsentare videatur. Unde mihi non incongruum fuit de his hic pauca referre. Censur igitur perpetuus † Pontificio jure, est quidam contractus, quo habens plenam rei dominium illud alteri tradit, quo ad ipsum dominium utile, pro centum aureis, ea pactione, ut perpetuò ex ea se sibi census

conventus solvatur. *Barr. in l. 1. §. 1. nu. 4. de publican. Imol. in cap. 2. ad audientiam. colum. 2. de reb. eccl. non alien. & Covar. lib. 3. var. resol. c. 7. n. 1. & hic est census antiquus, qui creabatur, cum ecclesia, vel alia persona privata habens prædium, vel domum, illius prædii, seu domus dominium utile, & directum alteri tradebat pro certo convento pretio, ea pactione, ut perpetuò sibi annuus census conventus solveretur, ut per gl. in c. constitutus, in ver.*

juxta ratam, & ibi Abb. n. 20. de relig. domib. hic enim census ¶ differt à constitutione, & reservatione census, qui pecunia emuntur ad præscriptum Pii V. *constit. de anno 1569. 14. Kl. Eebruarii edita de qua in Bul. Rom. c. 80.* qui est licitus, & etiam dudum Apostolica auctoritate approbatus, ut in *extravag. com. c. 1. & 2. de emp. & vend. Covar. d. c. 7. n. 2. vers. contrariam, & vers. sexto post variam, eod. l. 3. & Gra. decis. aur. c. 118. n. 15. l. 2. par. 1.*

3 In census quidem antiqui ¶ reservatione transfertur utile, & directum dominium, ut per Molin. in *tract. 2. disput. 381. col. 2.* & alios supra allegatos. In censu ¶

4 verò novo ad formam dictæ constitutionis Pii V. nec utile, nec directum dominium rei, super qua census collocatur, ad emptorem transfertur, sed solum jus accipiendi de fructibus illius pensionem, ut per Covar. *eod. cap. 7. nu. 2. vers. non obervunt, Molin. eod. tract. disput. 372. in fi. & 390. in princ. & Tolet. in instruct. sacerdot. lib. 5. c. 43. vers. consignativus sub n. 1.* sed ad validitatem hujusmodi census plura requiruntur.

5 Primò, ¶ quòd census constituatur super re immobili, aut, quæ pro immobili habeatur, de sui natura fructifera, ac certis finibus designata, ut in *dict. constit. Pii V. post princip. & Card. Tolet. in eod. lib. 5. c. 45. vers. non tamen, n. 3.* expressio enim ¶ confinium fit ad demonstrationem rei, *l. forma ff. de cens. Bart. in l. Demonstratio. ff. de condit. & demonstr. & Cravet. cons. 293. n. 7.* & de sui natura immobilis erit perpetuus annuus redditus, ¶ qui licet propriè non sit res immobilis, habetur tamen pro immobili. *Clem. exiui. §. cunq; annui redditus, ubi, etiam gloss. de verb. si-*

gnis. §. inc. 2. junct. glo. in verb. jura. de reb. Eccl. non alien. in 6. quapropter ad formam ejusdem constitutionis posset annuus census constitui super alio annuo censu perpetuo, non autem redimibili, cum alioquin, censu redempto, pereat census in eo collocatus Molin. *eod. tract. 2. disput. 389. vers. utrum autem:* vel super jure gabelarum, aut aliis redditibus perpetuis, vel super redditibus emphiteuticis, vel feudalibus à domino directo, dummodo census imponendus non esset majoris quantitatis annui redditus bonorum feudalium, vel emphiteuticorum, quia licet dicti redditus non sint propriè res immobiles, pro immobilibus tamen habentur. *dict. Clem. exiui §. cunq; Navar. in com. pend. de usur. com. primo n. 87. & Molin. eod. disput. vers. quatenus autem.*

Secundò ¶ illa sola res censui supposita, non alia bona, censui debet obligari ut in constit. ibi, rem censui suppositam. Generaliter enim super omnibus bonis, nullo certo prædio cum suis confinibus designato, nec etiam uno prædio designato, & super aliis omnibus bonis constitui non potest, sed unum, aut plura prædia sunt certis finibus designanda, ut per Navar. *eod. com. de usur. num. 113.* Poterit tamen licet venditor census se, suaq; bona omnia obligare pro cautione, quòd fundus super quo census imponitur, est suus, & potest super illo imponere illum censum, quia ad id tenetur ratione evictionis, ut *roto tit. ff. & C. de evict. cap. fin. de emp. & Navar. in com. de usur. num. 77. & num. 135.* imò duos aut tres fidejussores adhibere, qui se, suaque bona mobilia, & immobilia obligent ad securitatem rei, & quòd res illa sit venditoris, & fructifera, ac capax ad illius

illius census solutionem. Cardin. Tolet. ¹³ secundum ¶ varietatem regionum, varium esse, in Arragonia quinque, in Navarra sex, in Castella septem, ac aliquando amplius, in aliquot partibus Galliarum, & in Germania decem, & etiam Romae. ut pluries ipse vidi, & stipulationibus super censuum erectione interfui, ubi ad septem cum dimidio, & quandoque octo pro quolibet centenatio emanantur, constituuntur. Et ita, si mos illius regionis habent, quod octo, pro centenatio emanantur census, justum pretium reputabitur, ex sententia Navar. in cons. 4. num. 2. & Tolet. infra citandi, & in Urbe vidisse solvi novem pro centenatio, testatur idem Navar. in cons. 9. eod. num. 2. de cens. par. 1. Justum autem pretium annui census perpetui esse sex annua pro centenatio, tenet Paris. in cons. 60. num. 29. lib. 1. cum autem in Urbe, ut plurimum, & communiter a personis timoratae conscientiae, emanantur census ad septem pro centenatio, & a sacra Rota, aliisque ministris iustitiae, in contradictorio iudicio canonizentur, non sine verisimili Papae, ac confessoriorum scientiae, & permissione ad septem pro centenatio, ubi consuetudo non vigeat, quod minori pretio ematur, legitime constitui potest, Card. Tolet. in instruction. sacerdot. lib. 5. cap. 47. vers. secundo ut sine post med. sub num. 1.

¹⁰ ¶ Pius enim V. post editam dictam constitutionem quamplures census ad rationem novem, aut decem pro centenatio, ante illius editionem constitutos in urbe ad partium instantiam juri quaesito derogando, ad septem, ac etiam octo pro quolibet centenatio reduxit, ut est in curia Romana praesertim in tribunali Auditoris Camerae notorium, ex quo colligitur

illius census solutionem. Cardin. Tolet. ¹³ secundum ¶ varietatem regionum, varium esse, in Arragonia quinque, in Navarra sex, in Castella septem, ac aliquando amplius, in aliquot partibus Galliarum, & in Germania decem, & etiam Romae. ut pluries ipse vidi, & stipulationibus super censuum erectione interfui, ubi ad septem cum dimidio, & quandoque octo pro quolibet centenatio emanantur, constituuntur. Et ita, si mos illius regionis habent, quod octo, pro centenatio emanantur census, justum pretium reputabitur, ex sententia Navar. in cons. 4. num. 2. & Tolet. infra citandi, & in Urbe vidisse solvi novem pro centenatio, testatur idem Navar. in cons. 9. eod. num. 2. de cens. par. 1. Justum autem pretium annui census perpetui esse sex annua pro centenatio, tenet Paris. in cons. 60. num. 29. lib. 1. cum autem in Urbe, ut plurimum, & communiter a personis timoratae conscientiae, emanantur census ad septem pro centenatio, & a sacra Rota, aliisque ministris iustitiae, in contradictorio iudicio canonizentur, non sine verisimili Papae, ac confessoriorum scientiae, & permissione ad septem pro centenatio, ubi consuetudo non vigeat, quod minori pretio ematur, legitime constitui potest, Card. Tolet. in instruction. sacerdot. lib. 5. cap. 47. vers. secundo ut sine post med. sub num. 1.

¹¹ Tercio, ¶ quod justo pretio ematur, ut in ead. constit. ibi, justoque pretio, & tamen non reperitur a Pio V. in dicta constitutione, nec jure communi pretium justum annui census redimibilis taxatum, sed

¹² debitor census liberatur, lib. 1. & ibi Jaf. num. 7. & 13. C. de jur. emphit. & si pereat pro parte, vel infructuosa reddatur, census ad ratam perit, ut in dict. constit. §. sicut etiam: sed, quoniam ¶ ardua est quaestio, an valeat pactum, quod etiam si res emphiteutica in totum pereat, nihilominus emphiteuta teneatur ad pensionem; de qua post alios per Jaf. d. l. 1. n. 13. Pius V. difficultatem hujusmodi removendo, pacta, & conventiones directe aut indirecte obligantes ad casus fortuitos, eos, qui alias ex natura contractus non teneantur, nullo modo valere voluit, ac prohibuit, & ex natura contractus, re censuali perempta debitor census liberatur, ut l. 1. C. de peric. & com. rei vend.

debitor census liberatur, lib. 1. & ibi Jaf. num. 7. & 13. C. de jur. emphit. & si pereat pro parte, vel infructuosa reddatur, census ad ratam perit, ut in dict. constit. §. sicut etiam: sed, quoniam ¶ ardua est quaestio, an valeat pactum, quod etiam si res emphiteutica in totum pereat, nihilominus emphiteuta teneatur ad pensionem; de qua post alios per Jaf. d. l. 1. n. 13. Pius V. difficultatem hujusmodi removendo, pacta, & conventiones directe aut indirecte obligantes ad casus fortuitos, eos, qui alias ex natura contractus non teneantur, nullo modo valere voluit, ac prohibuit, & ex natura contractus, re censuali perempta debitor census liberatur, ut l. 1. C. de peric. & com. rei vend.

¹⁴ ¶ Pius enim V. post editam dictam constitutionem quamplures census ad rationem novem, aut decem pro centenatio, ante illius editionem constitutos in urbe ad partium instantiam juri quaesito derogando, ad septem, ac etiam octo pro quolibet centenatio reduxit, ut est in curia Romana praesertim in tribunali Auditoris Camerae notorium, ex quo colligitur

mens ipsius conditoris, quòd census ad septem legitimè imponi possint, & scientia Papæ omne vitium purgat. *Castad. decis. 2. desim. n. 4.* habetq; vius dispensationis, *Felin. in cap. cum vigesimum. num. 5. de 17 off. & potest. jud. deleg.*

Justum † enim pretium rerum non consistit in puncto individuo, sed in quadam mediocritate, quæ latitudinem habet per gradus, quemadmodum generaliter docet Aristot. *lib. 2. ethic. cap. 6.* adeo quòd cuiusque rei pretium † est triplex, ¹⁶ supremum, infimum, & medium, nec potest dari casus, quo res præcisè centum valeat, nec plus, nec minus, quoniam centum valet pretio medio, pretio supremo centum, & quinque, & pretio infimo nonaginta quinque, iniquitas enim in pretio consistit in excessu, vel diminutione iusti pretii: quod ad mediocritatem pertinet, quæ cum latitudinem habeat, in pretium supremum, infimum, & medium, & in hoc triplici pretio iniquitas contingere nequeat, secundum *Sot. in 4. dist. 15. quest. 2.* Navar. *in cap. qualitas, de pecuniis, dist. 5. num. 45.* & *Covar. lib. 2. variar. resolut. cap. 3. num. 1.* in hac varietate quinque, sex, septem, octo, novem, aut decem pro centenario, taxa septem, quæ magis communiter practicatur, & uti pretium medium, ubi minor non sit in usu, est admittenda, ut in mediocritate fundata, de qua per *Alex. in l. quod te ff. si cert. pec. Covar. d. cap. 3. num. 1.* & *Navar. in manual. cap. 17. de usur. n. 239. tom. 3.* & ita fuit ultimo per *Clem. Papa VIII.* ad septem pro centenario, in statu ecclesiastico, favore Communitatum, Universitatum, civitatum, oppidorum, & locorum dicti status ecclesiastici

ære alieno onustorum annuus redditus census huiusmodi taxatus, ut in motu proprio ejusdem Papæ Clementis die prima Maij 1592. expedito.

Quartò, † quòd totum pretium simul solvatur in pecunia numerata præsentibus testibus, ac notario, ut ibi, *tutius, &c.* Propterea notarius, & testes videre debent solui pretium integrum in pecunia numerata, & non sufficit ostensio, aut traditio partis pecuniæ, etiam cum confessione vendentis censum, quòd receperit totum, *arg. l. 1. & ult. C. de dot. cau. non num.* quoniam dicta conditio fuit in constitutione apposita ad evitandas fraudes, quæ vix removeri possunt; ut per *Navar. eod. com. de usur. num. 88.*

Quid † auctm, si vendens censum debeat emptori centum antea ob aliquas causas recepta, & postea facta ostensione, & numeratione pecuniarum recipit illa centum in partem pretii, an emens, in foro conscientiæ possit tunc percipere censum ita constitutum, & solutum, est distinguendum, quia, aut illa centum debebantur ex legitima causa ab homine sagaci, qui in sui utilitatem illa exposuerat, & tunc censum integrum exigere potest, quia verè eorum Deo pretium fuerat solutum, aut dicta centum fuerant data in pannis, & aliis mercibus, vel in pecunia numerata ad ludendum, aut in alios usus malos, & varios convertenda alicui juveni bona sua dilapidanti, qua de causa potissimum *Pius V.* motus fuit ad dictam conditionem in constitutione apponendam, & tunc census non erit legitimè creatus, & emptor tuta conscientia illum pro illis scutis malè consumptis exigere non potest, *Navar. eod. n. 88. vers.*

est tamen quasi & nu. 89. & Graff. decis. 174. lib. 3. Graff. ea decis. 118. numer. 23. aut. d. c. 118. nu. 21. vers. tertiaur. par. 22. Sexta ¶ conditio est, quod re censuali pereunte, pereat census in totum, vel in parte, ut ibi, re in totum, vel in parte pereunte, & quod re perempta, super qua impositus est census, perimii debeat census, probat Gemin. in l. 2. comment. 2. num. 63. C. de pac. interempt. & vendit. & Rot. divers. par. 1. decis. 757. num. 2. & non solum pereunt census perempta re, super qua fuerunt impositi, sed etiam pars eorum pro rata partis perempta, & hoc casu paria ¶ sunt, rem perire, vel infrugiferam fieri, quia utroque casu census perit. Navar. eod. com. num. 95. glos. 12, & videtur, quod tantum reddere debeat, quantum sit census, alioquin non satis diceretur frugifera, juxta materiam subiectam, juxta quam verba sunt intelligenda, l. si vno, in princ. ff. loc. c. intelligentia. de verb. signif. & Navar. eod. com. n. 85. vers. octava quod res.

19 Quinta ¶ conditio est, quod licet census constitui posset ad certum tempus, ut usque ad annos quinque vel decem, aut ad vitam hominis, & contractus esset legitimus, & licitus ex sententia Inn. in cap. in civitate, vers. item si ve certus, de vsur. in censu antiquo hoc erat permissum, sed post dictam constitutionem Pij V. census licite fieri non potest ad tempus, sed perpetuo constitui, & assignari 23 debet, ita quod ¶ venditor nullo unquam tempore invitus ad redimendum cogi possit, ut in ead. const. ibi, ab invito, Cov. lib. 3. var. resol. c. 9. n. 4. Nau. in d. com. de vsur. n. 78. & n. 97. in fin. & Graff. 21 decis. 118. n. 22. par. 1. lib. 2. Nihil ¶ debitor census denunciaret emptori census redimere, & pretium illius restituere velle, quia tali casu, lapsis duobus mensibus, & pretio redemptionis non restituto, 24 potest debitor denunciator cogi ab emptore intra annum ad redimendum, quo tamen anno elapso, non potest postea cogi ad redimendum, nec repelli a redemptione, eo quod semel, aut pluries denunciaverit, se velle redimere, si intra annum a denunciatione non cogatur id facere. Navar. in eo. com. de vsur. nu. 95. gloss. 13. Nec potest apponi conditio, quominus quandocumque census, ut post decennium, & non antea a venditore redimi possit, quia tunc emptor constituitur omnino certus de lucro ultra sortem, de fructibus eo tempore percipiendis, quo res vendita redimi non potest, contra mentem Apostolicarum constitutionum, Bal. cons. 487. lia. 1. & cons.

cenfurarii, sed satis est, quòd illud sit res immobilis, & verè quocannis reddere possit tantam, vel maiorem quantitatem reddituum, quàm sit census impositus, 27 ut consuluit idem Navar. cons: 9, numer: 1, decens. par: 1, & Card Tolet. eod: lib: 5, c: 47, vers. secundò, ut sint. post med.

Quantùm † verò ad censuum justam 25 æstimationem, observanda est Provinciae consuetudo, ipsaque communis hominum æstimatio, quæ cuilibet rei iustum pretium definire solet. l. pretia ff: ad l. falc. Sylvestr, in verb: usura: 2: q: 12: vers: 1. Navar: d: cons: 9. n. 2. Covar. lib. var. res. sol. c. 9. lib. 3. n. 6. vers. ex quibus & Grass. dict. decis. 118. n. 25. Et communi vsu videmus, quòd valoris pretii prædiorum, nec reddituum eorundè, dummodò tantùm reddant, quantum sufficiat ad census solutionem, non sit diligens inquisitio, & & communis provinciae vsus est attendendus, ex supra deductis.

Aliam ponit conditionè Navar. eod. com. de usur. n. 85. vers. quinta, quòd, & nu. 95. quòd census in toto, vel parte redimi potest, quæ non legitur in Pii V. constit. Et in extrau. Mart. V. & Calixti III. de 29 empt. & vend. habetur, † quòd venditoribus data fuerat facultas, atque gratia, quòd ipsum annum censum in toto, vel in parte pro eadem summa, quàm ab ipsis emptoribus receperat, quancumque vellent, libère extinguere, & redimere possent, & si ita inter contrahentes fuerat conventum, conventio erat servanda. Sed hodie non puto, opinionem Navar. veram, cum sit expressè contra formam, eiusdem constit. quòd pro parte redimi possit, sed pro eodem pretio, ut ibi in

eod. constitut. §. sicut etiam, & Card. Tolet. de instrukt. sacerdot. lib. 5. cap. 45. in fin.

Creditor † enim non tenetur invitè dividere creditum, & partem recipere, tutor. §. lucius ff: de usur: & fruct: & Bart. in l. quidam. n. 2. ff. si cert. pet. puto tamen, quòd pacto inter partes convento, legitime & non contra formam constitutionis posset apponi conditio, † & facultas censum in toto, vel parte redimendi, quia non repugnat constitutioni; & contractus ex conventionem legem accipiunt. Bar. in l. si ut certò §. nunc videndum. ff. commod. pluresque alias conditiones ponit Navar in eo, com. de usur, gl. 2. sub numer 90. cum pluribus seqq. & Greg. de Valent, tom. 3. disput. 5. quæst. 22. de cens. punct. 7. vers. dico tertio, quæ sonant potius in pactum & non invalidant contractus, sed pro non adjectis habentur, quia nullius sunt momenti; ut in constitutione, ibi, nullo modo valere voluimus, & ibi, irrita sit, & nulla; plura enim pacta, si apponantur in census constitutione, sunt nulla, quæ tamen non invalidant contractum.

Exceptioni † casus fortuiti, nisi eius, qui venit ex natura contractus, renunciari non potest, & facta non tenet, contra regulam sed & si. §. quæsitum. ff. si quis caut. Navar. eod. com. de vsu. d. n. 90. & tenet idem Navar. quòd constitutus censum obligari non debet, de non alienanda re censui supposita, sine consensu eius, qui censum acquisivit, quia auferret liberam facultatem de rebus suis disponendi contra naturalem æquitatem, qua rerum suarum quilibet est moderator, & arbiter. In

In alienatione autem res censualis cum suo onere transit, & dicta conditio contractui emphiteutico convenit, cum bona emphiteutica irrequisito domino alienans cadat à jure suo, glo. in l. fin. in verb. cadat, & ibi Bart. C. de jur. emphit. & Ias. in l. 2. n. 15. eod. tit. & contractus censualis in hoc est eiusdem naturæ, cuius est contractus emphiteuticus, sed tamen in pluribus differt.

32 Primò, quia obligatus ad annum perpetuum censum, si non soluerit per mille annos, non cadit à jure contractus constitutus ubi gl. in ver. juxta ratam. extra de relig. dom. Ias. in l. 2. num. 41. C. de jur. emphit. Bar. in l. 1. §. 1. ff. de publ. & Covar. c. 7. num. 1. vers. nam. e. si. lib. 3. var. res. sol. emphiteura verò cessansolvere pensionem ecclesiæ biennio & privatis triennio, cadit à jure suo. c. ult. ext. de loca. l. 2. C. de sacr. san. Eccles. & Covar. eo. n. 1. vers. ex hac. verò.

33 Secundò, si emptor census, in alienatione prædii, super quo est census impositus, omnibus aliis emere volentibus est præferendus; prævia denunciatione vnius mensis & quidquid aliter senserit Navar. eo. com. de usur. n. 92. ubi inquit, quòd suâ sententiâ justè potuisset hæc conditio omitti; salva tanti viri auctoritate, meo iudicio dicta conditio maximam habet justiciam, & æquitatem, quoniam emens censum, vel sibi non bene consulit, aut vult esse certus qualitatis vendentis, quia, si est litigiosus, aut nihil aliud possidet, quàm prædium, quod censui supponere interdicit, quòd aliis anterioribus creditoribus posset esse obligatum, aut aliàs sic tam

malæ conditionis, ut vix aliquis secum de emptione, aut venditione tractare velit, nam, qui cum alio contrahit, vel est, vel esse debet non ignarus conditionis ejus, cum quo contrahit; l. qui cum alio. ff. de reg. jur. ne is, à quo quis emit censum, vendat prædium viro, quo mediante detrimentum patiat; jure merito omnibus aliis præferri debet, quia alteri per alterum non debet iniqua conditio inferri, & quidquid contra teneat Navar, poterit venditor census obligari ad denunciandum emptori census conditionem, quibus res censui supposita sit vendenda, & ad expectandum per mensem, dominumque census, omnibus aliis præferendum ad formam dictæ constitutionis. §. ubi autem arg. text. in l. non dubium. C. de leg. sed ex natura contractus emphiteutici regulariter non tenetur venditor ad denunciandum, & dominum directum præferendum.

34 Pluribus tamen modis in venditione prædii census suppositi potest creditor census detrimentum pati. Primò si vendatur personæ litigiosæ, aut aliàs malæ conditionis, cum litigiosi vel adulationibus animos Principum sibi concilient, vel detrahendo fratribus suis infamiæ notam ingerant, vel inter fratres discordiam seminando seditionem nunquam facere cessent, c. hoc habet: §. ecce quare: 46: dist.

35 Secundò, si vendatur pauperi, quia primò se ipsum, & familiam suam paternam sustinere tenetur. l. præses: C. de servit: & qui non habet, dare non potest. l. nemo plus juris: ff. de reg. jur. l. traditio: ff. de acq. rer. dom: c. nuper, §. nos autem: ext. de donat. inter vir: & vxor:

36 Tertio, si vendendo potentiori, quoniam

- fatis est notum per totum orbem, quòd, ut plurimum potentes creditoribus satisfaciunt, quando illis magis videtur commodum. Quapropter videmus, quòd regulariter lite beneficiali pendente, non potest alter collitigans potentior in jure suo subrogare. Gomez in reg. de subrog. collitig. q. 1. n. 2. & recipiens patrociniū potentioris punitur in amissione causæ, las. in l. 1. n. C. ne lic. pot. patroc.
- 37 Tercio principaliter, † licet regulariter obligatus ad certam quantitatem certa die sub pœna solvendam, si non solvit, ad pœnam teneatur; c. suum ext. de pœn. & l. stipulatio ista §. alteri ff. de verb. oblig. tamen propter moram solvendi censum, etiam quòd pœna apponatur, obstat dicta constitutio, ne debeatur. ut in ead. constituit. §. pact. continentia.
- 38 Quarto † quamvis debeatur interesse lucri cessantis, præsertim, si conventio de illud incurrendo præcedat. c. conquestus. junct. glo. de usur. & l. 3. ff. de eo, quòd cert. loc. per d. constitutionem tamen est prohibitum in contractu censuali dictum interesse, quapropter exigi non potest, & licet pacta † quantumcunque nuda de jure canonico sint servanda cap. 1. ext. de pact. & naturalis æquitas suadeat, quòd pacta serventur. l. 1. l. legitima, & l. juris gentium ff. eod. tit. obligationes tamen solvendi certas impensas, & salaria, impensas juramento partis liquidandas, quæ olim, ut plurimum in emptione censuum præstabantur, hodie non tenent, Navar. eo. com. n. 93. vers. secundum, & vers. tertium.
- 40 Quinto, † nec tenet obligatio de subeundis oneribus, quæ aliàs ex natura contractus non debentur, ut in ea: const. ibi,

sicut etiam, &c. & quia regulariter in censuum emptione, & venditione venditor census promittit censum defestri in semestre, & in fine cujuslibet semestris solvere liberè, & sine aliqua exceptione, quatenus dicta verba importarent aliquam immunitatem esset nullus momenti, ut concessa contra naturam contractus, quia † onus impositum rei sequitur rem, quocunque vadat. clem. junct. glo. in ver. solita, de cens. l. rescripto, §. sciendum ff. de numer. & honor. & Craver. conf. 117. nu. 5. par. 2. Emptor enim census percipit pensionem ex re, super qua est imposita; & idè pro rata onera subire tenetur, cum sit naturæ consonum, illos non recusare onera, qui rerum comoda consequuntur. ea. clem. 1. in princ. c. qui sentit. de reg. jur. in 6. neque enim ferendus est is qui lucrum amplectitur, ut onus ei annexum contemnat. l. vnic. §. pro secundo. in fin. C. de cad. tol. & in terminis census ad formam constituit. Pii V. impositi, ea tributa, quæ imponuntur ratione donorum cujusque aut pro quantitate reddituum prædiorum, ex quibus tributa exiguntur partim spectare ad dominum prædii, & partim ad dominum census, pro quantitate juris, quod ad fructus eius prædii habet, tenet Mol. in tract. 2. disput. 391. cla. 7. ante med. & Rapic. in dialog. de usur. fol. 74. Quibus tamen † non obstantibus emptor census ad formam constit. Pii V. non tenetur concurrere ad onerum solutionem, quia vnicuique licet ex arbitrio, onus rei suæ injungere, cum in re sua quilibet sit moderator, & arbiter. l. in re mandata C. mand. l. sed etsi lege. §. consuluit. ff. de petit.

Petit. Iher. Quapropter pater potest omnia sua bona vendere, & projicere in mare non obstante præjudicio liberorum. *glo. in l. 1. in ver. ex duabus. circ. med. C. de inoff. donat. & Cravet. d. conf. 217. n. 1. & 2.* & supra in contrarium deducta procedunt, & habent locum in contractu censuali antiquo, in quo transfertur dominium directum, & utile, ut supra in principio deduxi, hoc enim casus, in quem fuit translatum dominium, tenetur ad onera, quia cum illa res sit allibrata, & catastrata, cum onere suo transibit in quemlibet singularem successorem, *l. cum fundo ff. de servit. rust. prad. l. 3. C. de servit. Bart. in l. si ff. de nov. op. nunciat. Crau. eo. cons. nu. 3. & Gab. conf. 47. num. 6. vol. 1. quemadmodum si ecclesia ꝑ acquirat rem feudalem, obligatur ad onera vassalli, quia transit res ad ecclesiam cum onerere feudi. *Inn. in cap. verum. n. 2. de for. comp. Bart. in l. pl. acet. n. 3. Ias. nu. 21. in 2. lect. C. de sac. san. Eccles. & Cravet. eod. conf. 217. n. 5* sed valet ꝑ argumentum à censu hujusmodi ad pensionem, quia quemadmodum census, ita & pensio in temporalitate consistit. *Gomes. in reg. de infirm. resig. q. 16. numer. 2. Pet. Benint. decis. 49. numer. 6. & Put. decis. 202. numer. 3. lib. 3.**

Ideo licet ꝑ pensio imposita super beneficio, regulariter pro rata ad decimas, & alia onera concurrere debeat, cum sit pars fructuum. *Put. decis. 5. lib. 1.* plerumque tamen reservatur libera, immunis, & exempta ab omnibus oneribus ordinariis, & extraordinariis, impositis, & imponendis, etiam ad instantiam Imperatoris, Regum, Du-

cum, & aliorum quacunque ac quavis occasione, vel causa. etiam pro expeditione contra Turcas, etiam, quod in in decimarum impositione caveretur expressè, quod pensionarii quicumque pro rata contribuere tenerentur, quo casu debetur libera, cum ꝑ Papa sit semper honorum Ecclesie administrator. *Innoc. in cap. novit. de sent. excom. Abb. in cap. constitutus. num. 13. de relig. domib. & Navar. de spol. Cler. §. 9. num. 2. tom. 1. & de illis arbitrio suo disponere possit. Abb. in cap. magna. num. 17. de vot. & vot. redemp. & cum in re sua quilibet sit moderator, & arbiter. *l. in re mandata C. mand. Abb. conf. 26. in prin. part. 1. cum aliis supra deductis.* emptor ꝑ enim census non emit rem, neque annum redditum rei, sed tantum jus exigendi pensionem super illo fundo impositam, dominio nihilominus apud venditorem permanente, *Card. Tolet. in instrum. sacerdot. lib. 5. cap. 42. vers. quarta particula. de cens. & Molin. in tract. 2. disput. 390. §. claus. in princ.* Ideo non est contra naturam contractus, quod quis vendat hunc censum, firmis remanentibus omnibus oneribus super fundo, super quo potest quis apponere onus servitutis, & hypothecæ, illud obligando pro solvendis collectis, quia istud erit aliud onus separatum, & additum aliis oneribus, ꝑ & cum liceat propriam rem alienare, à fortiori super ea permittitur oneris impositio *cap. cui licet. de regul. jur. in 6. & Ias. in l. in actionibus numer. 13. 14. & 15. ff. de in lit. jur. & census integre persolvi debent, ad formam, & rationem dictorum septem pro centenario,**

natio, vel secundum locorum consuetudine etiam octo minusve taxatam sine aliquis oneris deductione, vel solutione.

49 Non t̄ obstant, quæ in contrarium deducuntur, quod emptor census ad solutionem onerum teneatur, non autem venditor, per regulam, qui sentit commodum, sentire debet incommodum, & 52 è contra, *cap: qui sentit*, & ibi *gl: si de reg: jur: in 6.* solutio enim onerum ad eum pertinet, qui fructus percipit, etiam si alius sit in registro æstimi descriptus, & catastratus, *Bar: in l: omnes, C. fin. cens: 50 vel: reliq: & onus t̄ reale à percipiente fructus solui debet, ut in terminis pensionis tenet Gig, in tract: de pens: quest: 43. numer. 2. & quest: 90. numer: 1. Interminis autem census. Virg. Boc. super dicta constitutione Pii V: par. 1. num: 71. & par: 2. num: 49. Rol: Cavag: super decr. Montifer: tit: 2. decis. 72. quest. 4. illat num. 1. & seq. Panig. Ep. Alt. in decret synod 11: Bonavent. Ropic. in, Dialog: de vsur. fol: 74. & Molin. super allega: quia Bart. loquitur in venditione fundi, in qua transfertur vtrumque dominium, in qua emptor fundi tenetur illud nomine proprio in onus venditoris facere catastrare, & onera persolvere, sed in hac venditione juris percipiendi censum sine translatione dominii, emptor non tenetur illud jus catastrare, nec à tempore, quo constit. Pij V. fuit edita, reperietur, ut puto, in tota Italia fuisse census huiusmodi catastros, nec allibratos; & idèd quicquid scripserint, Virg. Boc. & alii supracitati, eorum opiniones non sunt approbatæ, nec vsu receptæ, quia tam ante, quàm post eorum scripta, & tam ante, quàm post dictam constit. Pii V. in tota Italia emptores censuum cum pacto retro-*

vendendi illos semper liberos ab omnibus oneribus perceperunt, t̄ præsertim etiam in Vrbe viri timorata conscientia, non sine verisimili Papæ scientia, & tollerantia, & hæc consuetudo vniuersalis interpretata fuit dictam constit. *Bar, in l: de quib: numer: 5: de leg.*

52 Consuetudo t̄ enim in onerum solutione habet vim legis, & est attendenda, *gloss. fin. in l. 3. C. de anno & tribut. lib: 1. & ibi Bart. in fin: Rebuff: num. 1. idem Bart: in l: 1. C. de aur: coronat: lib: 10. Rol: à Val col. 79. numer: 15. & numer: 17. vol: 4. Nat: cons: 409: numer: 4. Soc. Iun: cons: 49, numer: 16, volum: 1, cons: 75, num: 16, vol: 4. Ruin cons: 202. in fin: vol: 1, & Purpur in l. 1, num, 65, C: de pact: Idèd, ubi viget consuetudo, quod census exigantur liberi sine aliquo onere, consuetudo est attendenda, ut in simili tenet Rolan. à Val: cons: 32. numer: 8, cum seq: vol: 1, & Cardin Tolet in inst: sac: lib: 5: cap: 47, vers: cum tamen, quæ limitatur non procedere, nec habere locum, quando consuetudo secularium est contra privilegia clericorum, quia tunc non ligat clericos, ut deduxi supra in cap: 14, numer: 34, par: 1,*

53 Constitutio t̄ Pii V. annullat pacta continentia solutiones onerum ad eum spectare, ad quem aliàs de iure, & ex natura contractus non spectarent, ut in ead: *const: 5: sicut, etiam, & Gregor. de Valen tom: 3: disput: 5: q: 22. de cens: punct: 7 fin: sunt enim nulla pacta contra substantiã contractus. l. cum precario. ff: de precar: & August: in cons: 16, n. 1, lib: 2. Sed non repugnat naturæ contractus, quod, qui habet penes se vtile, & directum dominium rei, super qua census est impositus, sine alicuius dominii translatione, solvat æstimũ, ad quod*

quod proprietas est allibrata, & catastrata ex supra deductis, nec in venditione census ad formam ejusdem constitutionis apponitur pactum, quod vendens teneatur ad onera, sed venditur cum pacto redimendi quodcumque, qui remanet dominus fundi cum utili, & directo dominio, non solvit onera contra naturam contractus nec contra formam constitutionis Pij V. Navarr. in cons. ult. num: 2. lib: 3. par: 2. de censib: quia possessores prædiorum tenentur ad onerum solutionem, l: fin: C: sine cen: vel reliq. Bart. in l: 5⁶ i. in princip: C: de ann: & trib: & Crav. in cons: 145. nu: 21. par: 1. Cum enim nec fructus, nec res transeat in emptorem, nec onus rei, vel fructum debet in illum transire, sed apud venditorem, & possidentem remanere, quia res sequitur possidentem, & onera sequuntur rem, 57 clem: 1. & ibi etiam glo: de cens: l: rescripto, §: sciendum ff: de muner: & honor: & 58 post plures alios, quos citat Cravet. in cons: 217. num: 5. & in terminis censur, ita fuit decisum à Senatu Pedamontano, de anno 1601. attenda præsertim in hoc casu consuetudine, quæ est servanda ex supra deductis.

55 Licet tenentur à communiter accidentibus videatur, quod redditus bonorum stabilium non ascendat, deductis oneribus, ad septem pro centenario, non potest dari certa taxa, quam, nec Papa in dicta constitutione dare voluit, quia fructus bonorum non consistunt in puncto indivisibili, ut supra deduxi, & emptor census plura patitur incommoda contra naturam contractuum, emptionum aliorum bonorum stabilium, quia, & si in maximam labitur neces-

sitatem, non potest pretium census repetere, & licet possit censum alteri personæ vendere, pluries tamen non reperiuntur emptores, vel longè minoris vendere cogitur, & prædiorum pretia, ut experientia docet, ferè semper augentur, ultra alia corporis, & animi commoda, quæ domini prædiorum percipere solent, & venditor quodcumque pecuniam restituere, & censum redimere potest, quæ incommoda maximæ sunt æstimationis, † aded quod propterea pactum de retrovendendo rem minoris valoris efficit, Abb. in cap: ad nostram num: 9. in fin: de empt: & vendi: & quartam, vel ampliorem pretii partem per tale pactum minui, tenet Navar. in c: 17. numer: 248. & Graff. decis: aur: par: 1. lib: 2. c: 1. 7. numer: 2. & est † juri consonum, quod gravatus in vno, in alio releveretur Bar: in l: eum qui numer: 1. ff: de jurejurand.

58 Præmissis igitur † consideratis super fundo valoris mille, annui verò redditus quinquaginta, qui respondeant ad quinque pro centenario poterit imponi census cum pacto de retrovendendo ad rationem septem, quia illa quinque minus valent emptori, qui non emit nisi censum, non autem rei substantiã, ex quo dat minus pro eis, quàm valeant venditori, qui simul habet dominium rei. Card: Tolet in instructisacerd. lib: 5. c. 47. vers. secundò ut sint, circa fin: quia pactum de retrovendendo rem minoris valoris efficit etiam vsq; ad quartam, vel ampliorem partem pretii, ut tenent Navar. & Graff. supracitati, si verò fundus totus non reddit ultra quindecim, non poterit super eo imponi census annuus viginti † quia census, 59 fructus, qui percipiuntur ex prædio,

EXCE-

excedere non potest, & si excederet esset
 vsura, vel saltem iniustitia, & illud plus
 obnoxium restitutioni, ut post Io. de
 Lign. firmat. Sylvest. in vers. vsura 2. nu-
 mer. 12. sub. vers. quantum, & in his termi-
 nis loquuntur alii pro communi opinio-
 ne scribentes, quod fructus prædii non
 possunt esse minoris redditus census, im-
 positi & super prædio, † super quo an-
 nuus census est impositus omnes fructus
 absorbens, novus censui imponi non
 potest. Card. Tolet. in instruct. sacerdot.
 lib. 5. cap. 45. vers. secundum.

61 Contractus † enim census sub alia,
 quam supradicta forma celebrati scæne-
 ratitij iudicantur, ut in ea. constit. vii V. &
 de qua per Navar. in comment. de vsur:
 numer. 84: circ. fin: census enim creari de-
 bet, ut perpetuò redimi possit, & pluribus
 modis census vsurarii constituuntur.

Primo, enim pacta, quod post trienni-
 um redimi non possint, sunt contra
 formam dictæ constitutionis & vsuraria
 Card. Tol. in instr. sacerdot. eod. lib: 5: cap: 48
 vers: solet tertium in fin:

Secundo, census impositus super re im-
 mobili cum pacto, quod si res incapax in-
 veniatur, censeatur positus super omni-
 bus bonis constituentis, vsurarius præsu-
 mitur. Navar. in com. de vsur. numer: 86,
 & numer: 125, & in cons: 10: numer: 1: lib: 3:
 de empt: & vend: par: 1.

62 Vsura † enim omnis, tam jure natu-
 rali, quam divino est prohibita, ex vsu-
 ris, & iniquitate redimet animas eorum
 &c. Psal: 71: Deut: c: 23, & Ezech: c: 18: &
 cap: 22: mutuum date nihil inde speran-
 tes: Luc: c. 6. c. plerique. 14. q. quia in omni-
 bus: cap. quam perniciosum. extra de vsu: &
 Navar. in com. de vsur numer, 8.

Licet † autem vsura regulariter non
 committatur nisi in mutuo vero, vel fi-
 do, & ex conventionis partium. Abb. in
 consi, 62. num: 4: vers. venio ad aliud Dec
 in l. 3. s. creditum in 3. not. ff. si. certum pet:
 & Craver: cons. 145. numer: 6. est tamen vsu-
 ra quidquid amplius accipitur ob solutio-
 nis dilationem, aut datur minus ob anti-
 cipationem, in omnib⁹ contractibus. etiã
 innominatis, de quib⁹, in l. naturalis: ff. de
 præ. cript. ver. & in pluribus, de quibus
 per Navarr. eod: comment. de vsur. n. 26.

64 Crimen † autem vsurarium est diffi-
 lis probationis, quia contractus vsurarii
 clandestine, & occulte fieri consueve-
 runt, ut inquit text: in clem. vnic: s. cate-
 rum, de vsur. idè admittit lex probatio-
 nem possibilem secundum naturam rei,
 & subjctam materiam Alex. cons. 54. co-
 lum. 1. lib. 6. & Craver. in cons. 73. num: 7,
 & ad probandum † contractum vsurari-
 um, licet quamplures doctores teneant
 tria requiri, nempe modicitatem pretij,
 pactum de retrovendendo, & quod
 emens sit solitus scenerari, ut post Bal. in
 cap. 1. num. 8. pe. feudat. in vic. leg. com: &
 plures alios tenentes hanc esse commu-
 nem opinionem, quos refert Crau: in
 cons. 156. numer. 2. & Sol: super decret. an-
 tiq. de pact. int. empt. & vendit super gloss. 1.
 partis Contrariam tamen opinionem,
 quod duo sufficiant ad probandum ali-
 quem vsurarium, videlicet, modicitas
 pretij, & pactum de retrovendendo, in-
 quit Dec. in cons. 69. 2. esse sequendam,
 tanquam saluti tutiorem, & eam tenet
 Rot: ut per Cassad. decis. 1. numer. 1. &
 per tot. de vsur: quam opinionem sequitur,
 & tenet Senatus Neapol. ut in decis. 40.
 col. 9. ad si. & decis. 65. & Senatus Pe-
 dem

dem. ut post Corn. Roma Paul. de Castr. Calc. Guid. Pap. Gemi. Matthesil. quos citat, testatur Crav. *dict. cons. 156. num. 4.* & quamvis d. opinio, quam tenent tria suprema tribunalia, nempe, Rota, Sen. Nea. Senatus Pedemontanus, videatur sequenda, puto nihilominus esse distingendum, 66 quia, aut agitur civiliter ad reprobandum contractum, tanquam usurarium, ad effectum, ut fructus excompententur in sortem principalem, aut criminaliter ad condemnandum creditorem, uti usurarium.

Primò casu puto, opinionem, quam tenet Rota, Senatus Neapolitanus, & Pedemontanus, quòd modicitas pretii, & pactum de retrovendendo sufficiant, esse sequendam, quia cum ob pretii modicitatem emptor teneatur ad restitutionem, non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, *cap. peccatum, de reg. jur. in 6.*

Secundò vero casu ad criminaliter iudicandum hominem usurarium, credo, tutiorem esse opinionem, quòd tria requirantur, nempe, modicitas pretii, pactum de retrovendendo, & quòd emptor sit solitus scenerari ex supra allegatis, quia valde esset rigorosum, quòd ex unico contractu, in quem quis sine culpa inadvertenter quandoque incidere posset; iudicaretur usurarius, quod crimen est gravissimum, odia enim restringi, & favores convenit ampliari, *cap. odia, de reg. jur. in 6.*

68 Probatur tamen quis usurarius per possibiles probationes, & conjecturas, etiam leves, ex supra deductis, & ad probandum contractum usurarium suffi-

ciunt dictæ duæ conjecturæ, seu verisimilitudines, etiam ad condemnandum eum, qui usuras consuevit exercere, ut probat *tex. in cap. illos vos, s. respondemus, de pign. Calcan. consil. 26. col. 9.* Corn. *cons. 23. col. 1.* & Crav. *d. cons. 73. num. 7, vers. quinimò,* & ad probandum in aliquem usurarium simpliciter sufficientes testes singulares, Abb. *in cons. 113. num. 3 vers. non obstat, quod lib. 2.* & Crav. qui plures alios citat *in eod. cons. 73. num. 32.* De facili autem contra usurarios est præsumendum, quia pessimum genus hominum, & sic præsumi, expedit eorum animabus, ut inquit *Callad. in dict. decis. 1. num. 1. in fin. de usur.* Nam in eodem genere malitiæ semel malus, t semper præsumitur malus, ut in terminis Bald. *in dicto cap. 1. num. 8.* & hoc crimen ex consuetudine, est misti fori. Quod verius, ut tenuerunt, Bursat. *in cons. 90. num. 37. lib. 1.* Bonacof. *in lib. 1. com. opin. vers. usura est crimen,* ubi de communi opinione testatur, & post quamplures alios Fatinae. *in prax. crim. quest. 8. sub num. 140.* t licet communis opinio habeatur, quòd sit merè ecclesiasticum, & quòd usurarius non possit puniri per laicum, post Socin. *in cons. 290. Dec. cons. 170. Grat. consil. 39.* & alios, quos citat, testatur Gabr. *conclus. 20. num. 30.*

lib. 7. com. conclus.

* * *

* *

Cee

DE